

Bevezető

Mostanában sokat hallhatunk arról, hogy az ember, ez az „őrült majom” a tudomány fejlődése révén képessé vált arra, hogy egyetlen természetes élőhelyét, vagyis a földet elpusztítsa. Gondoljuk csak el, hogy néhány zavart elme tudatos rosszakaratú tevékenységgel mire lehetne képes! Persze a jóakarátú emberek sokkal többen vannak, mint a zavart elméjű gonoszak. Ugyanakkor ezek a jóakarátú emberek – vagyis a többség – mindennapi tevékenységükkel ugyanazt az eredményt érhetik el, mint az előbbieken említett rosszakaratúak. A környezetvédelmi szakemberek már riadót fújtak, mert bolygónk mértéktelen kizsákmányolása, a környezet minden képzeletet felülmúló szennyezése, a növény- és állatvilág tervszerű irtása következtében változóban van a föld időjárása. Ha pedig valóban ez a helyzet, akkor mi, emberek egy csepp sem lehetünk büszkék magunkra.

Sok kicsi sokra megy. Ha mindenki csak egy kevéske környezetrombolást produkál a saját portáján, akkor könnyen összejön annyi, amennyivel már lehet valamit kezdeni. Mondjuk, ha a politikusok csak annyit tesznek, hogy nem figyelnek fel az erdeinket, zöldövezeteinket elöntő szeméthegegyekre - ezáltal lehetővé téve, hogy semmi se történjék az elképesztő méretű büntetlen szemetelés visszaszorítása érdekében -, akkor már annyit tettek, hogy egész életükben nem tudják levelezekelni.

Tévedni emberi dolog - tartja a mondás, ami azt is jelenti, hogy a tudatlanul elkövetett hibát helyre is lehet hozni. Különösen akkor, ha időben felhívják rá a figyelmünket. Senki nem állíthatja, hogy nem hangzottak el időben azok a figyelemfelhívó kiáltások, amelyeket az arra illetékeseknek meg kellett volna hallaniuk, amikor a környezetünk állapotát igen jelentős mértékben érintő kérdésekben döntöttek. Az esetek többségében pusztába kiáltott szó maradt a jó szándékú figyelmeztetés.

Szerencsére a lakosság jelentős része ma már elhiszi, hogy veszélyben van az a környezet, amelyet eddig elpusztíthatatlannak hitt, amelyet szeretne majd unokáinak is továbbadni. Egyre többen vannak olyanok, akik nemcsak hogy látják a problémákat, hanem tudatosan próbálnak tenni is valamit azért, hogy az előre látható tragikus környezeti helyzet ne mostanában következzen be. Ha pedig sok kicsi valóban sokra megy, akkor talán nem hiábavaló a kisember erőlködése, jobbitó szándéka sem. A maga helyén mindenki tehet valami hasznosat. *Mi például azt vettük a fejünkbe, hogy mesélünk a dunaiújvárosi fákról.* Azokról a fákról, amelyek felbecsülhetetlen szerepet játszanak a városlakók egészségének megvédésében, a levegő megtisztításában. A bennünket körülvevő, az elmúlt évek alatt nagyra nőtt utcai, parki és erdei fákról, amelyeket – valljuk be – alig, vagy csak felületesen ismerünk. Általában kedveljük őket, azt is tudjuk, hogy hasznosak, de jobbára csak elvont módon szoktunk a fákról beszélni. Mint például *Arnulf Overland* norvég költő:

*„Ha én fa volnék,
csöndes örömeim lennének.
Messzi földről hozzám jönnének,
ha engedném.
Madarak raknának rám fészket
- ott állnék tán egy út mentén:
fáradt emberek nyugodtan
megbújhatnának árnyékomban;
hozzám, hozzám jönne minden!”*

Igen ám, de a fa árnyékában enyhülést, vagy menedéket kereső emberbe éppen a fa „közvetítésével” csaphat bele a villám, esetleg váratlanul a fejére eshet egy mázsányi letört ág. Az erős szélviharok után már megszokott dolog a kidőlt fákkal bajmólódó tűzoltók munkájának bemutatása a híradókban. És sajnos gyakran nem csak anyagiakban esik kár.

A *kertész* és *az erdész* szakmájánál fogva egyaránt *az élő fákkal bánik*, de mindegyik egy kicsit másként. Úgy is mondhatnánk, hogy az egyik ezt, a másik meg azt tudja róluk. *Zöld értékeink* – a Dunaújváros közterületein és erdeiben otthonra talált fák és egyéb növények – bemutatására most egy városi kertész és egy ugyancsak városi erdész tesz kísérletet. *Hasonló vállalkozásról nem tudunk*, de ha mégis volt ilyen, és elkerülte a figyelmünket, akkor az érintettek elnézését kérjük

Van néhány olyan sajátossága ennek a közös munkának, amire ezúton is fel szeretnénk hívni a figyelmet. Például az a körülmény, hogy mindketten hosszú időn át foglalkoztunk, illetve foglalkozunk azokkal a növényekkel, amikről írunk. Mondhatnánk azt is, hogy többségük személyes ismerősünk. Az ismerősökkel kapcsolatban pedig mindig akad egy-két olyan történet, ami talán másokat is érdekelhet, amiből esetleg még okulni is lehet. A mi fáinkkal sincsen ez másként, sőt! Sokaknak lenne tanulni valójuk mindabból, ami velük, körülöttük, vagy miattuk történt és történik még ma is. Előbb azonban városunk közönségének is jobban *meg kellene ismerkednie velük* Mert más az, hogyha valakit személyesen ismerünk, és megint más, hogyha csak látásból. Az utóbbinak talán futólag köszönünk is, ha véletlenül találkozunk, de beszélgetni már nem állunk le vele, mert nincs miről. Keveset tudunk róla, és azt sem mindig jól tudjuk. Véleményt formálni pedig arról, amit nem ismerünk - enyhén szólva - nem szerencsés dolog!

Nevezhetnénk hivatalosabban *ismeretterjesztésnek* is mindazt, amit tenni szeretnénk, de itt talán többről van szó. Bizonyos ismeretek átadásán túl mi azt a kötődést, azt a személyes viszonyt is be akarjuk mutatni, ami évtizedeken keresztül jellemezte Dunaújváros lakóinak és a körülöttük élő fáknek a kapcsolatát. Mert igenis létezett, és ma is létezik ez a fajta viszony, még ha másképpen is nyilvánul meg, mint a sokat emlegetett „bezzeg a *Tapolczai*” idejében, a várossá válás kezdetén! Ne felejtjük el, hogy egy húszezer főre tervezett lakótelep helyén itt egy hatvanezres város épült fel, melynek - az eredetileg elképzelnél jóval nagyobb - zöldfelületei gondozására és fejlesztésére soha nem volt elég pénze a településnek. Ma még talán a kevesnél is kevesebb van.

Pedig mindannak a zöld növényzetnek az értéke, aminek a fenntartására egyre kevesebb pénz jut, az idő múlásával ugyancsak növekszik. *Radó Dezső*, az ismert kertészeti szakember találóan mondja, hogy *egy ötvenéves, javakorabeli tölgyfát csak ötven év alatt lehet előállítani. A fa értékének hordozója egyebek mellett az a lombtömeg lehet, ami ennyi idő alatt kifejlődik.* Ennek a hatalmas asszimiláló levélfelületnek az oxigéntermelő, széndioxid-megkötő, vagy porfogó képességéről pontos képet kaphatunk ugyancsak Radótól, aki a települési fák tízféle olyan „szolgáltatását” sorolja fel, amelyeket zöld levelű lakótársaink nekünk, embereknek nyújtanak, főleg egészségünk megóvása érdekében. Ezt úgy is felfoghatjuk, hogy most, a különféle privatizációs eljárások időszakában is rendelkezésére áll minden városlakónak *recept és térítés nélkül* egy olyan egészségügyi szolgáltatás, amiről talán nem is tud, mégis igénybe veszi. Ha úgy gondoljuk, hogy ezt a „*patikát*” jó lenne még hosszú ideig üzemeltetni, akkor ugyancsak nem árt megismerkedni a „választékkal”, és a „használati utasítást” is ajánlatos forgatni, hogy aztán be is tudjuk tartani. Mert kötődés ide, kötődés oda, oktalan módon gyakran nem vigyázunk eléggé arra, amink van, ami bizonyíthatóan bennünket szolgál.

Az élet különféle területein egyaránt tapasztalható, hogy minél többje van valakinek valamiből, annál nagyvonalúbban, pazarlóbb módon bánik vele. Megerősíteni látszik ezt a véleményt az a híressé-hírhedetté vált mondás is, amit főleg városunk építésének kezdeti időszakában lehetett hallani úton-útfélen, vagyis hogy „kicsire nem nézünk!” Ha elakadt a sárban egy teherautó, akkor a platóján szállított cementet, fát, deszkát, vagy téglát – akár az egész rakományt – a kerekek alá hányták, mert hát építőanyag volt bőven! Azok pedig, akiknek tiszte lett volna ezt az akkoriban is tiltott munkamódszert megakadályozni (vagy legalábbis helyteleníteni), ilyen „kicsiségekre” tényleg nem figyeltek oda.

Azóta persze sok minden megváltozott. Az építőanyagok már nem vagyunk annyira bőviben, de azzal együtt, hogy felépült itt egy tekintélyes nagyságú középváros ugyancsak *tekintélyes nagyságú települési zöldfelülettel*, sokszorosára nőtt a levegő szennyezettsége is. Ez nemcsak az ide települt nehézipar tevékenységének, hanem egyáltalán a városi életmód, a civilizáció hatásának is a következménye. Mindannyian láthatjuk, hogy a gyár és a város köré ültetett keskeny erdősáv nem képes a lakosságot megvédeni az egyre magasabbra „növő” kéményekből kibocsátott gázoktól és egyéb, egészségre káros anyagoktól. Az viszont az első évektől kezdve tapasztalható volt, hogy *a növényzet hatalmas mennyiségű szálló port köt meg a lombzata segítségével.* Az erdei és parki, fasori fák áldásos tevékenysége nélkül ez a sok-sok tonna por is a városra hullana, egy része pedig közvetlenül a tüdönkbe kerülne. Azt gondolhatná az ember, hogy az elmondottak tudatában a város mindent megtesz ennek a zöld védelmi rendszernek a megóvása, fejlesztése érdekében.

Gondolhatná, ha nem ismerné a valóságos helyzetet. Ha nem tudná, hogy a települési önkormányzat vagyonát képező zöldfelületek forintban is kifejezhető értéke mellé mekkora, ugyancsak forintban is kifejezhető törődés járul. Nem is beszélve ennek a törődésnek a hatékonyságáról, hiszen többnyire azt láthatjuk, *hogy a milliókért létesített zöldfelületet képtelenek vagyunk akár a minimális szakmai követelményeknek megfelelően is fenntartani, hát még meg is védeni az emberi kártevőktől, a vandál rongálástól!*

Vagy talán nem is akarjuk? A köztudatban még nem jelent meg igazán az a veszélyérzet, ami egy ilyen egységes és határozott közakaratot létrehozhatna. A köztudat még mindig arról szól, hogy van elég „zöltség” a városban, és egyébként is sokkal fontosabb dolgokkal kell foglalkozniuk a komoly, felelősséget viselő embereknek. Elpusztul néhány fa, vagy tönkremegy néhány száz négyzetméter zöldfelület? Hát istenem, ilyen kicsiségekre most éppen nem érünk rá odafigyelni, az emberek mást várnak tőlünk. Csakhogy ez hamis tudat, félrevezető érvelés. Mert az egyik nem zárja ki a másikat, csak komolyan kell venni mindkettőt. Magyarán mondva: *felelősen.*

Mi magunk pedig úgy gondoljuk, hogy azzal segíthetjük elő legjobban a városi zöldfelületekkel kapcsolatos reális kép kialakítását, *ha részletesen bemutatjuk legfőbb képviselőiket, vagyis a dunaiújvárosi fákat.* Őszintén el kell mondanunk, hogy nagy örömmel tesszük ezt, de egy kis szorongással is. Mint említettük, nem tudunk hasonló közös vállalkozásról, de külön-külön sem próbáltunk még ehhez

hasonlót. Egyelőre annyit tudunk ígérni, hogy mindketten igyekszünk becsülettel megfelelni annak, amire vállalkoztunk.

Munkánk módszeréről is szeretnénk néhány dolgot elmondani. Együtt döntöttünk arról, hogy ketten együtt fogunk könyvet írni a dunaiújvárosi fákról. A könyv formájáról és tartalmáról is közösen határoztunk, de mindegyikünk maga írta meg a munkamegosztás során felvállalt fejezeteket. Nevezetesen a növénycsaládok szerint csoportosított fákat-cserjéket korrekt módon bemutató részeket a kertész, a kötetlenebb, lazább szerkezetű, de helytörténeti vonatkozásokat is bőven tartalmazó fejezeteket az erdész. Természetesen nem ebben a felosztásban nyilvánul meg kettőnk szakmai látásának sajátossága, esetleg különbözősége. Reményeink szerint mindabban, ami a közös munkából kiolvasható, több lesz a szakmai egyetértés, mint az öncélú különbözőség.

Könyvünk megírásához elég széles és sokirányú irodalmi anyag állt rendelkezésre, és mi igyekeztünk bőségesen meríteni is azokból. Lehet, hogy többen túlzott mértékűnek tartják majd a sok idézetet, amit használunk, de úgy gondoltuk, hogy nem lenne tisztességes dolog újra „kitalálni” azt, amit mások már leírtak. Tisztában vagyunk vele, hogy így is sok fontos információval adósai maradunk az olvasóknak, ugyanakkor nem szeretnénk valótlanosságokat mondani. Ha meg ugyanarról a dolgról egymással homlokegyenest ellenkező adatokat is találtunk,

mindet közöltük, hiszen az igazság kiderítése nem a mi tisztünk. A forrásokat mindenesetre megjelöltük.

Nos, ilyen forrásunk volt többek között *C.W. Ceram* német szerző, akitől az egyik, nem e könyv szorosán vett témájával kapcsolatos gondolatát is kikölcsönöztük. A régészetről szóló könyvének utószavában ezt írja:

„Megnősültem és a bajor hegyekben... házat építettem... Miután időközben fiam is született, végeredményben teljesítettem mindazt, amit állítólag már egy régi közmondás egy férfitől megkövetelt: 'Építs magadnak házat, ültess el egy fát, gondoskodjál fiú utódról – és írd egy könyvet!'”

Ami a házépítést illeti, nekünk még van némi elmaradásunk, de a többi feltételnek talán már megfeleltünk, hogy mi is megírassuk a magunk könyvét. Ám a dunaújvárosiakhoz szólva, az idézett régi mondáshoz a magunk részéről még hozzátesszük: „... *és olvass el egy könyvet!*” Persze lehetőleg a mi könyvünket...

Hiszen azért is írtuk, hogy el ne vesszenek olyan információk, amelyek talán még fontosak lehetnek egyszer valakinek, valakiknek. Meg aztán szívesen is írunk a fákról, hiszen ilyen a szakmánk. Folyton velük foglalkozunk, akárcsak a harkály, amelyért egy litván költő így lelkesedik:

*„Irigyellek, te fakopács,
Erdei erős vaskovács:
Kalapáloed reggeltől estig
- Törlés nélkül, javítás nélkül –
Az erdő örökrímes eposzát.”*

(Eduardas Miezeleaitis: Szavak)

Na igen, a következő lapokon verssorokat, versrészleteket is idézünk, hiszen a fák a költészetben ősidők óta a költői ihlet megtestesítői, egyúttal tárgyai is. Úgy gondoljuk, hogy ezek a rövidke, rímes részletek felidézhetik azt az érzelmi hátteret, amit a fákkal kapcsolatban amúgy is feltétlenül meg kellene említenünk, de hát a költők ehhez nálunk sokkal jobban értenek. Igaz, hogy gyakran fittyet hánynak bizonyos szabályoknak. Mint *Tandori Dezső* is, aki a fenti vers fordításakor a fákon szorgoskodó madár „hivatalos” elnevezése, vagyis a *fakopáncs* helyett fakopácsot írt. Az eredmény mindezzel együtt egy kiváló műfordítás.

